

ka pa je ponosna, da jo vežejo z učiteljskim in njihovo organizacijo prijateljski stiki. Čast Vašemu trudu in delu, čast Vašim težkim priporojem! V tem smislu čestita Zavezi jugoslovanskih učiteljskih društev k 25letnici za izvrševalni odbor štajerske Narodne stranke predsednik dr. poslanec dr. Kukovec.

Cerkije: Značajnemu učiteljsstvu, ki svojega prepričanja ne prodaja, iskrene pozdrave! Ne obupajte! Zadržalce je še vedno zadela zaslužena kazen! — Ivan Hribar.

Dobje: Bog živi avstrijsko jugoslovansko učiteljsvo! Bog blagoslovi obče pravice slovenskega naroda! — Nadučitelj Radoslav Knaflič.

Idrija: Vašemu delu in zborovanju najlepši uspeh. — Novak.

Idrija: Jubileju težkega dela iskrene čestitke! Zborovanju naprednega učiteljsva najlepši uspeh. — Jednopravnost.

Idrija: K jubileju iskreno čestitajo: Kogel, vitez Premereš, Slavik, Šepetavec, Potočnik, Pirnat.

Kostanjevica: Značajnim kulturnim boricem čestitko in pozdrav! — Bučar.

Kraljevec: Vaš jubilej in zborovanje natopljeno pozdravlja profesor Reiser.

Krakov: Zaradi začetka šole ni moglo priti našim delegatom na Vaš jubilej. Želimo Vaši organizaciji splošnega razvoja in napredka in vam pošiljamo pozdrave. Živeli! — Zveza poljskega učiteljsva v Galiciji.

Ljubljana: Bila mi je poverjena častna naloga, da v imenu Nar. Soc. Zveze pozdravim današnje Vaše zborovanje. Ker mi to ni mogoče osebno, prosim, sprejmite to pismo! — Narodno zavedno delavstvo zna upoštevati vzvišeno in težavno nalogo Vašega poklica. Delavstvo ve, da Vaša je delavnica narod in Vaše delo vzgoja naroda, je to delo morda od vseh del najkoristnejše. Da, narod je takorekoč edino Vaš produkt. — Zato narodno socialno delavstvo želi ne le današnjemu zborovanju, temveč tudi vsem Vašim težnjam najboljšega uspeha, in to tem več, ker ako boste vi s svojim položajem zadovoljni, boste mogli vse svoje moči posvetiti delu za svoj narod, ki bo od tega imel največ koristi. — Kamil Černy, podpredsednik »Nar. Soc. Zveze«.

Ljubljana: Pridružujoč se obilim čestitcem povodim slavnosti petindvajsetletnega plodnega delovanja cenjene Zaveze na polju osamosvojitve in vsestranskega razvoja tako važnega in za narod visokocenjenega učiteljskega stanu, izreka tudi pevsko društvo »Slavec« svoje odkrite čestitke, želeč slavni Zavezi i v novem četrtstoletju kar najboljših uspehov!

Ljubljana: Zasedanje glavne skupščine Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev se usojajo podružnica Zveze jugoslovanskih železničarjev v Ljubljani najpresrečnejše pozdravlja!

Maribor: Zaradi popačenega zdravlja mi ni mogoče se osebno udeležiti jubilejskih slavnosti Zaveze. Bom pa v duhu med Vami in se z Vami radoval nad uspehi, ki si jih je naša organizacija priborila v teku 25. let. Bog daj tako dalje! — Imejte me opravičenega. P. n. skupščinarjem presrečne pozdrave, njihovim ukrepom pa najboljši uspeh! — M. J. Nerat, urednik »Popotnikov«.

Noumeice: K jubileju pošiljam iskrene čestitke, zborovanju Vašemu želim vsega uspeha! Le neustrašeno naprej! Živio! Na zdar! — Petr Janda, nadučitelj.

Pazin: Zapriječeni prisustvovati, čestitam Zavezi na uspešnem radu za dom, školu i učiteljsvo uz želju, da nastavi do konačnog uspeha! — Opašić.

Praga: Bohužel, že nelze mi sučastniti se Vaši oslavy 25ti letého trvání »Zavezy« osobne. Avšak budtež njišteni, že dím duchem v Vás, nebot počítám dny mezi Vami ztrávené k nejšťastnějším dnům života svého. Poznal jsem zdatnost slovinského a jihosl. pokrokového učiteljského a jeho nadšení, poznal sem jeho práci kulturní ve prospěch národa a proto přeji Vaše Zaveze, aby v další své působnosti dočkala se výsledku své práce, aby učitelstvo jihoslovanské i v ohledu hmotném dosáhlo té výše, kde jest již nyní v ohledu mravním, neboť jen tak prospeje se dráhému národu slovinskému a veškerému Slovanstvu. — Živili Slovenci! Živili napredno jugoslovansko učiteljsvo! Na zdar! S přátelským pozdravem Adolf Šustr, řídící učitel v. v., správce filialky továrny na učebné pomůcky p. V. Hrubého, V Praze II., Ječná ul. 7, 1. septembra 1913.

Rajhenburg: Ker mi zaradi boleznij ni mogoče osebno z Vami proslaviti prvo četrtstoletje našega križevga pota, kličem vsem zbranim: Naprej! Bodočnost mora biti naša! — Ludovik Potočnik pri Sv. Antonu.

Rečica: Slavje daj Zavezi nove slave v procvit učiteljsva! Pozdravlja Flere-Letuš.

Split: Vaši zaključki bili zalogom napretku, ujedinjenju i spasu jugoslovanskog učiteljsva. Vaš rodoljubni požrtvornosti i čelični rad na polju narodnog preporoda probudio pospane, podigao srce mlohavima, opametio i očeličio slabe. Vaše žrtve okupile oko vašeg žezla cjelokupno učiteljsvo, koje neka se uči, kako je slatko trpjeti onome, koji svom narodu samo dobra želi. Ustrajte, pobjeda je vaša! Na muci se poznaju junaci. Dao bog, slavili ujedinjeni zlatni pir dične Zaveze — to vam želi brat Vjekoslav Radica.

Stanislawow: Wzajemna pomoc ukrainskoho uczytelstwa halyczyni ne moze wyslady delegata na zbory. Tomu zasylaja slowenskim braciom serdeczny przywit: mnohaja lita! — Maryan Jakumowski.

Trst: Veselim se na ustanovitvi in izbornem uspehu Zaveze v prvem četrtstoletju ter kličem s srčnim pozdravom zbranim svežim kolegom: Neustrašeno naprej z delom v boljšo bodočnost na napredno-kulturnem polju! — Bogatec.

Vel. Kunčice: Nemohouce se osobne sučastniti významné Vaši slavnosti 25letého trvání Zaveze, posíláme Vám touto cestou nejušnější pozdravy a přejeme, aby práce a snahy Vaše v novém 25letí korunovány byly skvělými výsledky. — Ústřední spolek českého učitelstva ve Slezsku.

Zagreb: Za dvadesetpetgodišnjega rada svoga stekla je ta Zaveza toliko znatnih zasluga za školstvo i učiteljsvo svoga naroda te je zavriedila, da joj svaki pravi rodoljub od srca čestita. Bog blagoslovio i dalje njezin rad, koji je vaz da bio zadahnut naprednim dihom. Živjelo slovensko i hrvatsko učiteljsvo, sakupljeno na današnjoj skupštini! Živjelo vodstvo Zaveze! — Stjepan Basariček.

Zagreb: Presrečno Vas pozdravljam, kulturni borci, ki ste se zbrali pod svojo zastavo v beli Ljubljani. — Pred 25. leti ste razvijali svojo zastavo, 25 let jo držite visoko, in do danes je ona čista in neomadeževana. Ona je čista in svetla, ko je čist in svetel Vaš obraz in Vaši nameni. — Pod njo ste se zbrali ponosni, da praznujete svoj najlepši praznik na dostojen način, da manifestujete svojo duševno in moralno moč in da se pripravite za novo delo in boj. — Vaša vojska je velika, pogumna, navdušena in nepremagljiva: cvet narodne napredne inteligence. Na Vaši zastavi se blišče zlate besede: Svoboda narodu, šoli, učiteljsvu, mladini! Pod zastavo »Vašo« danes prvi stoji glava Ljubljane, dika naša, pogumni, ognjevit in duhoviti narodni borec, Ivan Tavčar. Z Vami je svobodoumna Ljubljana, z Vami ves misli in napredni slovenski narod in vsi napredni Slovani na severu in jugu. Z Vami je inteligencija, znanost in največja moč, večni zakon narave, Evolucija. — Orožje Vam je resnica in karakter, ščit — vera v sebe. — Vi ste pogumni, vztrajni, in bojevanje za pošteno stvar je Vaša moralna potreba. Ostanite in bodite še večji heroji resnice, heroji borbe, heroji dela, heroji prepričanja! — Vi ste ponosni in spoštujete sami sebe. Hlapčevati in robovati nečete nikomur. Ni narodu nečete biti pohlevni hlapci, ampak ponosni služabniki in kulturni delavci. Ne date se nikomur pod pete ni v jarem. Pred nikomer ne klečepazite, ne pepelite se, n'klečite, ne porožate se. Potegujete se samo za narodne, svoje in človeške pravice, a glavo držite visoko. Svoboda, zavest in ponos se Vam bere na čelu. — Nameni Vaši so plemeniti, smoter Vašega moškega dela in boja: narodna blaginja in svoboda! — Zvesto in sveto služite sveti domovini. To je Vaša največja čast. Vaše življenje in draga dolžnost. — Bojujete se za svoje pravice, za svojo svobodo, za svobodo šole in šolske mladine. Samo svoboden učitelj vzgaja svobodno mladino in narod, a rob samo roba. Brez svobodne šole ni svobodnega naroda. — Klerikalizem je zakleti sovražnik vsake svobode, svobode znanosti, omike, misli, vesti, a posebno Vam, ki širite prosveto in odpirate narodu zavezane oči. On se Vas boji in s peklenim srdom kriči pred narodom: »Šola je prokletstvo za narod!« Vidi se, kako ste ga v srce zadeli. — Germanizovanje je naša pošast, narodnost naša svetinja, a klerikalizem narodu naznanja: »Narodnost je poganstvo, narodnost nam nič ni mar.« — Mi v svojem jeziku živimo in umiramo, a klerikalci pridigajo narodu: »Kaj, ako Slovenci končno izgube jezik, samo da ohranijo katoliško vero.« A mi svoje narodnosti in svojega jezika ne damo za nobeno ceno! — Glave klerikalizma kričijo: »Kdor ni naš, kdor se nam slepo ne pokori, naj pogine na gnoju kakor pes!« — In še več: »Liberalce je treba vse pobiti!« — Ko bi koza imela dolg rep, bi ves svet pobila, a Vi bi prišli prvi na red. — Zametavajo Vas, pionire kulture in

svobode, zaničujejo Vas in mečejo na gnoj! Žalostna jim majka, nimajo grmade in inkvizicije! A Vi manifestujete svojo čistost in moč in se ponašate s svojim delom. — Naprej! Naprej na kulturni boj! — Hvala klerikalizmu, ki nas zove in sili na boj. Brez boja ni vredno živeti. — Vaš zglej je veliki učitelj — Krist, ki med napihljenimi klerikalci ne bi poznal svoje vere. Ko bi Krist prišel v Ljubljano, Vam bi se pridružil, ki učite ljubezen in resnico in stojite na strani slabih in potlačenih. — Še enkrat pozdravljam Vas iz dna srca in kličem: Živelo slovansko bratstvo in kulturno edinstvo! Bodočnost je naša! — Bolan sem, ali v duhu z Vami in Vaš. — Davorin Trstenjak.

SAMOGOVOR

naprednega učitelja z banketa grede dne 7. septembra t. l.

V vsej prirodi se bje boj za obstanek. Slabejši organizmi podležejo močnejšim, da se ti ojačijo ali pa razvijajo novi. To je življenje. To življenje, to razvijanje provzroča življenska sila, ki jo lahko imenujemo dušo. Ta duša se očitno pojavlja pri živalih in rastlinah in pravijo, da celo pri navidezno mrtvih rudninah. Pri vseh teh je središče te moči, te duše — tak ali tak želodec. Le človek dela tu nekaj izjeme. Toda ne ves človeški rod. Pri preprostem, naravnem človeku se suče vse delovanje tudi le okolo želodca in za želodec. Rekli bi, da mu duša sedi v želodcu. Drugače je pa pri kulturnem človeku, pri človeku, ki s svojo živo delavnostjo pridobiva več vrednosti, kakor pa jih potrebuje za svoj obstanek, za svoj — želodec. Resnično kulturni človek ne dela samo zase — za svoj želodec, nego on ljubi svojega bližnjega, dela zanj in mu lajša in slajša boj za obstanek. Rekli bi, da je kulturni človek potiskal svojo dušo stop-njevalje najprvo v srce in potem še naprej v glavo.

Naša Zaveza je zbirala že 25 let take kulturne ljudi-delavce, jih vodila in učila, kako morajo imeti svojo dušo praviloma v glavi ter jo časih tudi spustiti na izprehod do srca, a nikdar več nazaj v — želodec ali celo v trebuh, ker le taki delavci, ki delajo z glavo in srcem, pridobivajo več, nego potrebujejo zase. Taki pa, ki delajo le za želodec, so pa po navadi vedno lačni.

Ako se bomo slovenski učitelji zvesto držali teh navodil, teh vzvišenih načel ljubezni do bližnjega, do naroda, do domovine, tedaj bodo naše duše delovale kakor svetle lučice, ki bodo vodile naš narod iz meglene sedanosti v jasno bodočnost. V to pomozi Bog in naša jeklena volja! Na zdar!

V počestčenje naših vzornih kolegink-kuharic smo dobili ti dve pesmi:

Napitnica.

Lepo je danes v družbi naši, pri polni tej in sladki čaši! — In glejte: miza se šibi najboljših finih nam jedi!

A kdo li je to vse provzročil, prigrizke dobre nam izročil? To naše so tovarišice, izborne naše kuharice! —

Zato zahvala jim veljaj, hvaležni jim napijmo zdaj: Ve ste kolegij nam uzor, ponosen je na vas naš zbor!

Živele!

Lucilijus.

Danes so se v studenčnici umile, v zrcalu videle od nog do glave, da zorne, šokolične so postavile te lepe naše »gospodinske vile«.

Lepo in belo mize pogrnile, so spretno si zasukale rokave, ko prej so dovršile vse priprave, so kuhat lahko v kuhinjo skočile.

Smehljaje, čisto brez stanovske jeze nakuhale so same nam kosilo o petindvajsetletnici Zaveze.

Izvrstno! Nič se ni jim zasmodilo. To bile gospodinske so poteze, ki bo o njih s častjo se govorilo!

M. K.

Deželni zbor kranjski in učiteljsvo.

NUJNI PREDLOG

poslanca dr. Ivana Tavčarja in tovarišev.

Deželni zbor skleni:

1. Učiteljske plače se regulirajo, počenši s 1. januarjem 1914, v smislu plač državnih uradnikov.

2. Deželnemu odboru se naroča, da izdela nemudoma zakonski načrt v smislu točke 1.

3. Do uveljavljenja te regulacije prejema vse učiteljsvo brez izjeme po 25 % draginjske doklade, računano od temeljne plače, počenši s 1. januarjem 1913.

4. Kdor uživa že 25 % draginjsko doklado, temu ostane; kdor ne uživa polnih 25 %, se mu primanjkljaj doplača.

5. Gmotno stran je rešiti s finančno operacijo, dokler dežela ne dobi državnega prispevka.

Ljubljana, 24. septembra 1913.

(Podpisi vseh nar.-naprednih poslancev.)

Nujnost predloga je utemeljeval na seji dne 30. septembra t. l. dr. Ivan Tavčar tako:

Visoka zbornica! Če se ne motim, je predlog, ki ga stavljam v imenu napredne stranke, deseti, ki je meril na to, da bi se plače učiteljsva izboljšale in uredile. Danes obhajamo torej v tem pogledu nekaj jubilej, kar že samo na sebi govori za nujnost. Nujno pa je, visoka zbornica, vprašanje zategadelj, ker jaz, če smem se poslužiti izraza gospoda tovariša dr. Gregoriča, sem mnenja, da je vprašanje plač učiteljskega stanu eminentno socialno vprašanje. Po celi Avstriji je danes oživelo prepričanje, da je ta stan slabo, zaničevalno, slabo plačan in na Kranjskem velja to v prvi vrsti. Ne da se tajiti, da je učiteljski stan velikega pomena za naše kulturno razvite, ampak ne da se tudi tajiti, da je gospodarski položaj učiteljsva na Kranjskem deloma tak, da v pravem pomenu besede učiteljsvo strada.

S tem je najbolj utemeljena nujnost mojega predloga.

Predlog pa je razdeljen na dve strani: na eni strani meri na to, da se ustvari nekaj definitivnega, na drugi strani pa, ker se definitivum preikone ne bi dal tako hitro doseči, obsega tudi gotova določila, po katerih naj bi se ustvaril nekaj provizorij. Ta provizorij — gospodje, s človeškega stališča je umevno, da zagovarjam tak provizorij — naj bi obstajal v tem, da naj bi se, če se od strani deželnega odbora dele učiteljsvu draginjske doklade, do definitivne uredbe učiteljskih plač razdeljevale te doklade enakomerno.

Nujnost predloga utemeljujem s tem, da je sedanji položaj deželnega odbora v resnici težaven, ker difference delati pri razdeljevanju doklad, mora biti neprijetno našemu pravičnemu deželnemu odboru. (Veslost med naprednimi poslanci.) In zaradi tega je nujno potrebno, da se spravi deželni odbor v tak položaj, da bo v stanu vsemu učiteljsvu enakomerno (Poslanec dr. Novak: »Brez previdnosti!« — Veslost!) nakloniti tiste doklade.

Zategadelj prosim visoko zbornico, naj izvoli pritrditi nujnost mojega predloga, katerega meritum je potem mogoče v odseku izpremeniti, kolikor se bo dalo. (Živahno odobravanje in ploskanje med naprednimi poslanci.)

Za predlog so glasovali slovenski napredni in nemški poslanci. Ker je bila proti nujnosti večina S. L. S., je bila nujnost odklonjena. Proti sta glasovala oba Slovačkarja — poslanca Jaklič in Ravnikar. — Predlog je bil potem kot navaden predlog izročen finančnemu odseku.

SAMOSTOJNI PREDLOG

poslanca E. Gangla in tovarišev.

Deželni zbor skleni:

§ 23., točka 3., zakona z dne 23. oktobra 1912, veljavnega za vojvodino Kranjsko o šolskem nadzorstvu, naj se glasi tako:

3. iz dveh večšakov-učiteljev in njunih namestnikov, oziroma iz dveh večšakinj-učiteljic in njiju namestnic, ki jih izvoli skupščina definitivno nameščenega učiteljsva šolskega okraja z glasovnicami in skupno.

Ljubljana, 24. septembra 1913.

(Podpisi.)

Predlog je bil odkazan šolskemu odseku.

INTERPELACIJA

poslanca Jos. Reiserja in tovarišev — na gospoda deželnega glavarja.

Na seji deželnega zbora dne 28. decembra 1911 je bil sprejet predlog poslanca dr. Šusteršiča, da tudi tistem učiteljsvu, ki doslej nima draginjske doklade, deželni odbor po svoji previdnosti dovoli do 25%.

Na seji deželnega zbora dne 7. februarja 1912 je predlagal finančni odsek:

a) Prošnja mestnega šolskega sveta ljubljanskega, da se prizna draginjska doklada tudi učiteljem in neoženjenim učiteljem, se odstopi deželnemu odboru z naročilom, da po potrebi res v bedi živim učiteljem in neoženjenim učiteljem dovoli draginjsko doklado.

b) Prošnja podružnice Slomškove Zveze v Ljubljani za zvišanje 50% stanarine ljubljanskemu učiteljstvu se odstopi deželni odbor z naročilom, da po potrebi res v bedi živčnim učiteljem in učiteljicam dovolj draginsko doklado.

Poslanec dr. Triller se je uprl predlogu dr. Šusteršiča, trdeč na seji dne 28. decembra 1911, da »s tem so se odprla vrata in okna največji politični korupciji.«

Deželni odbor je razposlal na vsa županstva pozive, naj poročajo o lokalnih in individualnih razmerah učiteljstva, ki prihaja tu v poštev. Ta poizvedovanja so trajala tako dolgo, da je do razdelitve te doklade prišlo šele čez dobrih 10 mesecev.

Te previdnosti deželnega odbora je bilo pa deležno prav majhno število tistega učiteljstva, ki stoji izven Slomškove Zveze, medtem ko so vsi člani te Zveze prejeli 25 in 20% doklado.

Kolikor kažejo informacije interpellantov, so se draginske doklade razdelile 365 učnim osebam; med temi je 297 učiteljev in 68 učiteljic, med temi učitelji je pa 8 frančiškanov (v Novem mestu) in 6 katehetov (v Ljubljani), ki so vsi prejeli po 25%, dočim so posvetni učitelji prejeli včinoma po 10%! Izmed vsega te previdnosti deželnega učiteljstva jih je prejelo 25% doklado = 145; 20% doklado = 85; 15% doklado = 8 in 10% doklado pa 127.

Kako je deželni odbor razumeval to previdnost, dokazuje posebno eklatantno razdelitev 50% stanarinske doklade za oženjeno in 25% draginske doklade za neozeno učiteljstvo v Ljubljani. Na I. mestni deški ljudski šoli so prizadeti vsi učitelji in vsi prav dobro kvalificirani, pa razen kateheta ni dobil nihče doklade. Dvema učiteljema na II. mestni deški ljudski šoli je bila doklada ustavljena, ker sta baje pri volitvah v mestni šolski svet volila kandidate, ki so izven Slomškove Zveze.

Nadalje vidimo, da so dobili kakor po deželi sploh tako tudi v Ljubljani doklade vsi člani in članice Slomškove Zveze, medtem ko je bilo drugo učiteljstvo po večini prezrto.

Glasi Slomškove Zveze — Slovenski Učitelj — piše glede teh prezrtih naših oseb v svoji številki z dne 15. februarja 1913 doslovno: »Med prezrtimi so osebe, ki kažejo v šoli delno prizadevanje, ki se jim glede šole same ne more kaj očitati!«

Takisto sta značilna ta dva slučaja: Katehet Legat ima za pot na Barje potnik, dočim je učitelj Mlakar in učiteljica Slatnar, ki tudi oba stanujeta v Ljubljani, nimata.

Vodja II. mestne šole član Slomškove Zveze Janko Nepomuk Jeglič, dobiva za svojih 11 razredov 400 K opravilne doklade, vodja I. mestne šole, Jakob Dimnik, ima tudi 11 razredov in 100 učencev več nego Jeglič, pa ima funkcijske doklade samo 300 K.

Z ozirom na to, da je ves denar, določen za te doklade, zbran od vseh davkoplačevalcev brez ozira na narodnost in stranke in z ozirom na zgoraj navedena dejstva se usojajo podpisani vprašati gospoda deželnega glavarja:

1. Kakšni nagibi so bili deželni odbor, ob razdeljevanju draginskih doklad merodajni ali stvarni ali politični?

2. Kaj hoče storiti, da se očividna neobjektivnost izravna in popravi?

Ljubljana, 24. septembra 1913.

(Podpisi.)

INTERPELACIJA

poslanca Jos. Reisnerja, E. Gangla in tovarišev na Njega ekselenclo gospoda deželnega predsednika.

V Ljubljani izhajajoči dnevnik »Slovenec« prijavlja v svoji 196. številki z dne 27. avgusta t. l. poročilo o občnem zboru Slomškove Zveze, ki se je vršil ob katoliškem shodu v Ljubljani.

Glasom tega poročila je katehet Smrekar izrekel željo, »naj vlada v Slomškovi Zvezi do nasprotnikov tudi lojalnost in naj izgine osebna mržnja. In dubiis caritas! Naj se Slomškova Zveza odlikuje po ljubezni do svojih nasprotnikov!« — Predsednik Jaklič je med drugim odgovoril katehetu Smrekarju glasom istega poročila: »Osebnost teh ljudi ne sovražimo, ampak z njimi ne maramo imeti nič skupnega.« — To navodilo je izzvalo glasom istega poročila burno odobravanje.

Razumeti ne moremo, kako more po tej slovesni izjavi takega nasprotja še vedno nemoteno sedeti c. kr. okrajni šolski nadzornik Ivan Štrukelj v odboru in kako morejo biti nekateri drugi c. kr. okrajni šolski nadzorniki člani tiste Slomškove Zveze, ki javno proglašajo take izjave za svoje evangelijske!

Kako more biti zaupanje učiteljstva, ki stoji izven Slomškove Zveze, do nepristranosti in objektivnosti javnih funkcionarjev — c. kr. okrajnih šolskih nadzornikov — ki so člani ali celo odborniki organizacije, ki proglašajo take načela, kakor jih objavlja zgoraj navedeno poročilo? Saj je vendar skupno delo učiteljstva in nadzornikov za prosep šolstva absolutno potrebno.

V interesu šolstva in pravic učiteljstva se usojajo podpisani vprašati gospoda deželnega predsednika kot predsednika c. kr. deželnega šolskega sveta:

1. Kaj hoče ukreniti, da se take nezdrave razmere odpravijo?

2. Kako zagotovilo hoče dati podrejenemu učiteljstvu, ki stoji izven Slomškove Zveze, da bodo c. kr. okrajni šolski nadzorniki, ki so člani ali celo odborniki te Zveze, nasproti njemu svojo javno odgovornost polno funkcijo izvrševali popolnoma nepristransko in objektivno?

3. Ali hoče nasproti vsemu učiteljstvu ob takih razmerah z vsjo odločnostjo in objektivnostjo braniti in uveljavljati načela vseh državljskih in službenih svoboščin in pravic?

Ljubljana, 24. septembra 1913.

(Podpisi.)

INTERPELACIJA

poslanca E. Gangla, Jos. Reisnerja in tovarišev na Njega ekselenclo gospoda deželnega predsednika v zadevi oddaje ravnateljskega mesta in proforskih mest na slovenski gimnaziji v Gorici.

V Gorici so osnovali samostojno slovensko gimnazijo ter so oddali proforska mesta in mesto ravnatelja — zadnje začasno — brez prejšnjega uradnega razpisa teh mest (za latinščino in grščino, za zgodovino in za prirodoslovje).

To dejstvo je v protislovju z ministrsko naredbo, ki pravi, da se morajo proforska mesta praviloma razpisovati; v nasprotju pa je tudi s členom III. državnega osnovnega zakona, ki določa, da so javni uradi vsem državljanom enako dosežni.

Interpellantom je znano, da je imelo več slovenskih profesorjev, ki sedaj službujejo na Kranjskem, namen, potezati se za mesta na novi slovenski gimnaziji v Gorici. S tem pa, da so ob oddaji navedenih služb prezrli ministrsko naredbo in določitev člena III. državnega osnovnega zakona, je bila tem profesorjem, službujočim na Kranjskem, odvzeta možnost kompetiranja, torej najprimitivnejša pravica usposobljenja srednješolskega učitelja.

Morda se utegne to dejstvo zagovarjati s tem, da ni bilo dovolj časa, da bi se imenovane službe prej razpisale. Temu nasproti pripominjamo, da bi se lahko določil kolikor možno najkrajši termin da bi bila profesorjem dana možnost kompetiranja in da bi se čuvala zakonite določbe. Ako bi se ob ustanovitvi te gimnazije tudi takoj razpisale službe, bi jih lahko pravočasno oddali pravilnim potom. Iz Gorice je bilo celo slišati, da bodo službe razpisane.

Z ozirom na vse to, in pa zlasti še z ozirom na dejstvo, da so tudi slovenski profesorji, ki službujejo v območju c. kr. deželnega šolskega sveta na Kranjskem, prikrajšani v svojih pravicah in koristih, se usojajo podpisani vprašati g. deželnega predsednika kot predsednika deželnega šolskega sveta:

1. Jeli mu znano, kako so se oddala navedena mesta na slovenski gimnaziji v Gorici?

2. Kaj hoče storiti, da ne bodo vsaj vbodoče slovenski srednješolski učitelji prikrajšani na svojih pravicah in koristih?

3. Kaj hoče in more ukreniti, da bo vsaj mesto ravnatelja na imenovanem zavodu pravilno razpisano in pravilno oddano?

(Podpisi.)

INTERPELACIJA

poslanca E. Gangla in tovarišev na Njega ekselenclo gospoda deželnega predsednika.

Štv. 36. in 37. lista »Učiteljski Tovarš« z dne 5. septembra t. l. je bila zaplenjena zaradi nastopnega članka:

KOROTANSKI:

Koroški šolski sistem.

Žalostno je šolstvo koroških Slovencev; saj je znano zaradi svoje kurioznosti daleč preko koroških mej! Ne dela časti ne Nemcem, ki so ga ustvarili, ne vladim, ki ga vzdržuje in podpira ter dopušča, da se vrše od nemškonalne strani najhujša nasilstva in zakonolomstva nad ubogim slovenskim koroškim ljudstvom. Mnogo ran nam je že zadalo in nas utegne popolnoma zadušiti to šolstvo, za katero moramo prispevati z lastnim denarjem. Na tisoče in tisoče slovenskih otrok nam je že potujčilo in nam vzgo-

jilo najhujše poturice in sovražnike lastnega naroda. Ta demoralizacija in to raznarodovanje slovenske mladine se vrši s pomočjo podkupljenega in do skrajnosti sfanatiziranega učiteljstva, ki si jih je znala pridobiti nemškonalna stranka za najzanesljivejšo propagatorje nemškonalne politike, da ji danes slepo služijo kakor najzanesljivejša opora za vse protislovensko gibanje. Toda vključ vsemu temu koroški Slovenci nismo obupavali; stavili smo vse svoje upanje v pravičnost vlade ter smo bili trdno prepričani, da vladni krogi vendar enkrat izprevidijo velike krivice, ki se nam gode in da napravijo za vselej konec neznosnim in naravnost sramotnim razmeram. Posebno izprememba v deželnem predsedstvu nas je navdala z boljšimi upi. Ti naši upi so bili upravičeni tembolj, ker so prihajali ob tej priliki z Dunaja glasovi, da je novemu deželnemu predsedniku od centralne vlade poverjena naloga, da ublaži narodnostni boj na Koroškem in doseže sporazum med Nemci in Slovenci. Toda hudo smo se motili! Bolj nego kdaj prej je zavladal na Koroškem nemškonalni terorizem, in človeku se dozdeva, kakor bi hoteli v naglici izvršiti svoje delo in vreči 100.000 koroških Slovencev v nenasitno germansko žrelo in tako postaviti mostu do Adrije mogočen steber. Da jim pri tem prizadevanju najbolj služi šolstvo, o tem smo popolnoma prepričani, kakor se tudi ne sramujejo zlih dejanj, ki je ravno s pomočjo šolstva vršijo nad nami.

Na to pot zatiralcev koroških Slovencev, posebno še slovenskega učiteljstva, se je podal tudi deželni šolski svet, ki daleko ni več, kar bi moral biti vprico svoje zvišene naloge, temveč je postal — kar jasno kažejo njega zadnji ukrepi — izvrševalna institucija nemškega »Volksrata«, tako da v koroškem deželnem šolskem svetu ni možno več govoriti o kakih normalnih razmerah, temveč je v njem zavladala popolna anarhija. Vsi ukrepi, posebno imenovanja in premeščanja učiteljstva stoji pod kontrolo in se vrše po iniciativah »Volksrata«, tako da je danes nemogoče vsako imenovanje, proti kateremu je vložil »Volksrat« svoj — veto. Ne bomo tu na dolgo in široko razpravljali o neznanskih krivicah, ki se nam gode s te strani, temveč puščamo, naj govore dejstva!

Za razpisana nadučiteljska mesta v Globasnici, v St. Lenartu pri Sedmih Studencih in Grabštajnu, razpisana v mesecu januarju, se je priglasilo več proslilcev, in sicer za Globasnico trije: dva Slovence in en nemškutar, ki v vsakem oziru daleko zaostaja za slovenskimi proslilci. Od štirih kompetentov za St. Lenart je imel samo en, in sicer Slovenec, potrebnih izpitov iz slovenščine, katere znanje se je zahtevalo pri razpisu prostih dveh mest. Dasi je bilo pričakovati in bi odgovarjalo pravici, da bi imenoval deželni šolski svet Slovence, ker sta bila edina kvalificirana proslilca za razpisana mesta, in to tembolj, ker sta se občina in krajni šolski svet v Globasnici ter oni v St. Lenartu odločno zavzeli za imenovanje slovenskih proslilcev in se jim je tudi na merodajnem mestu obljubilo, da bo ustrezno njih željam — se je vendar zgodilo drugače.

»Volksrat« je za vsako ceno hotel spraviti na omenjeni mesti nemškutarija; dasi nobeden njiju ni imel potrebnega izpita iz slovenščine, je imel dež. šolski nadzornik Benda, kot zvest izvrševalec »Volksratovih« želj, pripravljene te tozadevne predloge. Ker se mu pa tako očividno kršenje zakona vendar ni posrečilo, si je pomagal na ta način, da je dež. šol. svet po petmesečnem cincanju in zavajanju prizadetih slovenskih krogov — čujte in strmite! — v Gobasnico imenoval službenim potom (aus Dienstesrückichten), glede St. Lenarta pa odredil, da se ima mesto v treh mesecih ponovno razpisati. Medtem časom pa so dobili nemškutarski učitelji od »Volksrata« obvestilo, da se naj v jeseni zglasijo k izpitu iz slovenščine in da z njega pomočjo in na njegov pritisk tudi gotovo prav dobro napravijo ta izpit, da bodo mogli biti imenovani pri ponovni kompetenci. Toda zgodilo se je še več: »Volksrat« je — da za vse slučaje zasigura imenovanje nemškutarija za St. Lenart — ponudil to mesto nemškutarskemu nadučitelju Samesu v Bilčovsu, ki ima tudi potrebnega izpit. Ker pa se je ta protivil, češ, da ima na sedanjem mestu bolj udobno in bi bil tudi materialno oškodovan (ker je sedaj občinski tajnik), mu je »Volksrat« obljubil za to žrtev primerno nagrado.

Za nadučitelja v Grabštajnu pa je bil imenovan Nemec ter so tudi tu prezrli slovenskega kompetenta, nadučitelja Horvata v Pontablju, ki ima celih 11 službenih let več nego imenovanec. Omenjena šola se sicer danes že prištevajo k nemškim in tudi v razpisu niso zahtevali znanja slovenščine, dasi je med šoloobiskujočimi otroci 234 trdih Slovencev in le 10 Nemcev (od priseljenih staršev.) Slovenec ne sme dobiti tega mesta zato, ker bi utegnil tuintam izpregovoriti še kako slovensko besedo in bi tako oviral germanizatorični proces!

Pri tej priliki tudi ne smemo zamolčati šikan in preganjanja slovenskega učiteljstva

od strani deželnega šolskega sveta in šolskih oblasti sploh. Nadučitelja Horvata, ki je vzoren mož v vsakem oziru in ima že 30 službenih let, je deželni šol. svet pred dvema letoma premestil iz službenih ozirov iz Čajne v Ziljski dolini v nemški Pontabljski samo zaradi tega, ker ni trobil v nemškonalni rog in je tuintam pokazal tudi svoje slovensko mišljenje. V teku dveh let je bilo to mesto trikrat razpisano (Horvat je vselej proslil zanje), a imenovanje še danes ni izvršeno! Tako visi nad ubogim, vestnim možem vedno Damoklejev meč in je celo nemški krajni šolski svet v Pontablju, uvidevši krivice, ki se mu provzročajo, energično protestiral proti takemu postopanju, s čimer je dal preganjanemu učitelju najlepše izpričevalo.

Ravno pred nedavnim časom sta bila tudi »iz službenih ozirov« premeščena nadučitelj iz Lipe v Zilsko dolino in nadučitelj Maršig od Drave vključ slovenskemu izpitu z dvojezične šole na nemško šolo v Mali St. Vid. »Volksrat« se je hotel v tem primeru iznebiti dveh nadučiteljev, ki se nista hotela pokoriti nemškonalni komandi, in ju je nadomestil z agilnimi, nemškonalnimi agitatorji. »Volksrat« pač prav dobro ve, da sta občini Lipa in Vernberg v slovenskih rokah in zato potrebuje zanesljivih in živahnih agitatorjev, ki bi pravljali tla za bodoče volitve, da prideta doslej še slovenski občini na skrajni jezikovni meji v nemške roke! To je bil dež. šol. svetu povod za premešitev — iz službenih ozirov. Lahko bi navedli še več takih slučajev, a za danes naj zadošča! Tudi ne bomo dalje komentirali stvari, temveč prepuščamo slovenski javnosti sodbo o tem postopanju koroškega deželnega šolskega sveta. Slovensko državnozbornsko delegacijo pa nujno prosimo, da naj vbodoče tem razmeram posveča več pozornosti, nego je bilo to — žal — doslej! Ali res ni mogoče nikjer dobiti sredstva in poti, da bi se napravil konec takim razmeram? Ali je pa za koroške Slovence pravica res umrla?!

Pripominjamo, da je enak članek priobčila tudi tržaška »Edinost«, ki pa ni bila konfiscirana.

Podpisanci se usojajo gospoda deželnega predsednika vprašati:

1. Je li mu znana ta konfiskacija?

2. Kaj more in hoče storiti, da se v bodoče ne bodo več konfiscirali članki, ki popolnoma objektivno poročajo o koroških razmerah?

Ljubljana, 24. septembra 1913.

E. Gangl, dr. K. Triller, dr. Ivan Tavčar, A. Ribnikar, dr. Fran Novak, Josip Turk, Reisner, Ciril Pirc, Fr. Višnikar, Jos. Lenarčič, F. Supančič.

Slovenska Šolska Matica.

Nekateri poverjeniki Slov. Šolske Matice še niso pobrali, oziroma vposlali naročnine za tekoče društveno leto. Ker letos izidejo knjige prvega drugega leta, prosi odbor cenjene gospode poverjenike, da vpošljejo naročnino čimprej.

Bežkovo »Občno vzgojeslovje«. Med društvenimi knjigami, ki jih izda letos Slovenska Šolska Matica, bo zavzemalo posebno važno mesto »Občno vzgojeslovje z dušeslovnim uvodom iz peresa znanega pedagoga Viktorja Bežke. Omenjena knjiga je prva slovenska, poljudno pisana psihologija in bo brezdvomno vsem vzgojiteljem dobrodošla. Udje Slovenske Šolske Matice dobe Bežkovo »Občno vzgojeslovje« poleg treh drugih zanimivih knjig kot dar (članarina letno 4 K), neudje pa si lahko kupijo to knjigo za 2 K. Džaki-naročniki dobe vse štiri knjige za 2 K. Ker brez znanja dušeslovja ni misliti na uspešen pouk, je pričakovati, da pristopi k Slovenski Šolski Matici letos že zaradi Bežkovega »Vzgojeslovja« mnogo novih članov, oziroma da si nabavijo to knjigo kupnim potom.

Statistika srednjih šol na Slovenskem in v Istri.

Po letnih izveštjih.

(Konec.)

Sprejemni izpiti.

Novomeško izveštje celo citira ministrski odredbi z dne 14. marca 1870., štev. 2370. in 27. maja 1884., štev. 8019, ki tudi govorita samo o enem učnem jeziku kot predmetu sprejemne izkušnje. Idrjska realka v izveštju sploh ne pove, kaj se zahteva pri sprejemnem izpitu, le v izpričevalu ljudske šole mora biti red iz učnega jezika (»slovenskega in nemškega«). Na slovensko-nemških razredih v Celju in Mariboru je sprejemni izpit iz obeh jezikov